

Pirmą kartą apsilankiusi sodyboje Matilda pamanė: „Ji pernelyg toli.“ Toks nuošalumas kėlė jai nerimą. Tais laikais, 1947 metais, jie neturėjo automobilio ir tuos dvidešimt penkis kilometrus, skyrusius juos nuo Mekneso, įveikė pasikinkę seną ristūnę, vadeliojamą čigono. Aminas nekreipė dėmesio nei į nepatogų medinį suolą, nei į dulkes, verčiančias žmoną kosėti. Jo akys matė tik kraštovaizdį ir jis nekantravo atvykti į tėvo jam patikėtas žemes.

1935-aisiais, nemažai metų išdirbęs vertėju kolonijų kariuomenėje, Kaduras Belhadžas nusipirko tuos akmenimis nusėtus hektarus. Papasakojo sūnui apie viltį paversti juos klestinčiu ūkiu, galėsiančiu išmaitinti ištisas Belhadžų vaikų kartas. Aminas prisiminė tėvo žvilgsnį, jo balsą, kuris nedrebėjo, kai jam pasakojo apie savo planus, kaip tvarkyti tą ūkį. Arpanai vynuogienojų, aiškino, ir ištisi javams skirti hektarai.

Saulėčiausioje kalvos vietoje reikėtų pastatyti vaismedžių apsuptą namą ir pasodinti kelias migdolmedžių alėjas. Kaduras didžiavosi, kad ta žemė jo. „Mūsų žemė!“ Tuos žodžius jis tarė ne taip, kaip juos taria nacionalistai ar kolonistai, siekiantys įtvirtinti moralinius principus ar kokį nors idealą, o kaip teisėtai ja besidžiaugiantis savininkas. Senasis Belhadžas norėjo būti čia palaidotas ir kad čia būtų palaidoti

jo vaikai, kad šita žemė jį maitintų ir būtų paskutiniaus jo namais. Bet 1939 metais, kai sūnus įstojo į spahių pulką ir su pasididžiavimu dėvėjo burnusą ir plačkelnes, senasis Belhadžas mirė. Prieš išvykdamas į frontą, vyresnysis sūnus, o dabar šeimos galva, išnuomojo valdą vienam iš Alžyro kilusiam prancūzui.

Kai Matilda paklausė, nuo ko mirė jos taip ir nepažintas uošvis, Aminas palietė pilvą ir tyliai nulenkė galvą. Vėliau Matilda sužinojo, kas nutiko. Grįžusį iš Verdeno, Kadurą Belhadžą apniko lėtiniai pilvo skausmai ir jokiam marokiečiui ar europiečiui šundaktariui nepavyko jų palengvinti. Gyresis esąs galvotas žmogus, didžiavęsis savo išsilavinimu ir gabumais svetimoms kalboms, jis nuslinko, apimtas nevilties ir gėdos, į pusrūsį, kur gyveno aiškiaregė šundaktarka. Ragana mėgino jį įtikinti, kad jis nužiūrėtas blogos akies, ant jo pykstama ir kad tas skausmas – pavojingo priešo darbas. Ji padavė jam keturlinkai sulenktą popieriaus lapą, kuriame buvo geltoni šafrano milteliai. Tą patį vakarą, ištirpinęs vandenyje, jis tuos vaistus išgėrė ir po kelių valandų mirė jausdamas kraupias kančias. Šeima nemėgo apie tai kalbėti. Ji gėdijosi tėvo naivumo ir jo mirties aplinkybių, nes garbusis karininkas išsituštino namo vidiniame kiemelyje ir jo balta dželaba buvo permirkusi išmatomis.

Tą 1947 metų balandžio dieną Aminas šypsojosi Matildai ir skubino vežiką, kuris trynė vieną į kitą purvinas basas kojas. Valstietis smarkiau supliekė mulę, ir Matilda pašoko. Čigono įniršis ją piktino. Šis pliaukšėjo liežuviu: „Ra“ ir vis čaižė rimbu skeletišką gyvulio pasturgalį. Buvo pavasaris, Matilda jau du mėnesiai kaip laukėsi. Laukai bangavo nuo

medetkų, dedešvų bei agurklių. Gaivus vėjas judino saulėgražų stiebus. Abipus kelio plytėjo prancūzų kolonistų valdos, įkurtos čia jau prieš dvidešimt ar trisdešimt metų, ir tos plantacijos nuožulniai driekėsi iki pat horizonto. Dauguma jų atvyko iš Alžyro ir valdžia jiems skyrė geriausias žemes ir didžiausius plotus. Aminas ištiesė ranką, kitą pridėjo prie kepurės snapelio virš akių, gindamasis nuo vidurdienio saulės, ir mąsliai žvelgė į atsivėrusią plačią erdvę. Smiliumi parodė žmonai į kiparisių alėją, apjuosusią Rožė Marianio, praturtėjusio iš vyno gamybos ir kiaulių auginimo, sodybą. Nuo kelio nebuvo matyti nei šeimnininko namų, nei vynuogienojų arpanų. Bet Matildai buvo visiškai nesunku įsivaizduoti to valstiečio turtus, kurie ir jai teikė vilčių dėl savo pačios likimo. Vaiskaus grožio kraštovaizdis jai priminė graviūrą, kabančią virš pianino jos muzikos mokytojo namuose Miulūze. Ji prisiminė jį paaiškinus: „Tai Toskana, panele. Gal kurią dieną jūs nuvyksite į Italiją.“

Mulė sustojo ir ėmė rupšnoti pakelėje augančią žolę. Ji neturėjo jokio noro kopti į įkalnę priešais, nuklotą didžiuliais baltais akmenimis. Įtūžęs vežikas atsitiesė ir apipylė gyvulį užgaulėmis ir smūgiais. Matilda pajuto, kaip jai į akis suplūdo ašaros. Pamėgino susiturėti, prisispaudė prie vyro, o šiam jos švelnumas pasirodė esąs ne vietoje.

– Kas tau yra? – paklausė Aminas.

– Liepk jam liautis čaižius tą vargšę mulę.

Matilda uždėjo ranką čigonui ant peties ir pažvelgė į jį kaip vaikas, norintis prisigerinti įtūžusiam tėvui. Bet vežikas įsiuto dar labiau. Nusispjovė, pakėlė ranką ir paklausė: „Ir tu nori paragauti botago?“

Nuotaika pasikeitė, o drauge ir kraštovaizdis. Jie užkopė į kalvos su nudrožtais šonais viršūnę. Nebeliko gėlių, kiparisių, vos vienas kitas alyvmedis teišgyveno tame akmenyne. Toji kalva dvelkė skursna. Dabar mes jau nebe Toskanoje, pamanė Matilda, o *far west*. Jie išlipo iš dviračio vežimo ir nužingsniavo iki nediduko nepatrauklaus balto pastato, kurio stogas buvo paprastas valcuotos geležies lakštas. Tai buvo ne namas, o daugybė kambariukų, tamsių ir drėgnų. Vienintelis labai aukštai įtaisytas langas saugojo nuo kenkėjų invazijos ir pro jį vidun skverbėsi menka šviesa. Ant sienų Matilda pastebėjo dideles žalsvas paskutinių liūčių paliktas dėmes. Buvęs nuomininkas gyveno vienas: praradusi vaiką, jo žmona grįžo į Nimą ir jis niekada negalvojo paversti šito pastato šilumos gaubiama vieta, tinkama šeimai priimti. Nors oras buvo šiltas, Matilda pasijuto sužvarbusi. Planai, kuriuos atskleidė Aminas, kėlė jai nerimą.

*

Lygiai toks pat sąmyšis ją apniko, kai 1946 metų kovo 1-ąją ji nusileido Rabate. Nors dangus buvo beviltiškai mėlynas, nors ji džiaugėsi vėl susitikusi su vyru ir didžiavosi, kad paspruko nuo savo lemties, ją surakino baimė. Ji dvi dienas keliavo. Iš Strasbūro į Paryžių, iš Paryžiaus į Marselį, paskui iš Marselio į Alžyrą, kur įsėdo į seną transportinį „Junkers“ manydama, kad numirs. Sėdėdama ant nepatogaus suolo tarp vyrų nuo karo metų pavargusiais žvilgsniais ji sunkiai valdėsi nesurikusi. Skrisdama verkė, vėmė, meldė Dievą. Burnoje miešėsi tulžies ir druskos skoniai. Buvo liūdna ne

tiek iš baimės, kad numirs virš Afrikos, bet nuo minties, kad perone, kur laukė jos gyvenimo vyras, pasirodys sulamdyta ir vėmalų supurvinta suknele. Galiausiai nusileido gyva ir sveika, ir Aminas stovėjo ten, kaip niekada gražus po taip vaiskiai mėlynu dangumi, jog sakytum, kad jis buvo gausiai nuskalautas vandens. Vyras pabučiavo ją į skruostus, paisydamas kitų keleivių žvilgsnių. Suėmė už dešinio žasto gosliai ir drauge grėsmingai. Rodė, norėjo ją kontroliuoti.

Jiedu išsikvietė taksi, ir Matilda prisispaudė prie Amino kūno, galiausiai pajuto jį įsitempus nuo geismo, išalkusį jos. „Šįvakar nakvosime viešbutyje“, – pareiškė taip, kad girdėtų vairuotojas, ir lyg norėdamas patikinti esąs moralus pridūrė: „Čia mano žmona. Mudu ką tik susitikome ilgokai nesimatę.“ Rabatas buvo nedidelis miestas, baltas ir saulėtas, jo elegancija nustebino Matildą. Susižavėjusi ji žvelgė į *art déco* stiliaus pastatų fasadus centre, prisispaudė prie stiklo nosimi, kad geriau matytų dailias moteris, traukiančias Lijotė prospektu: jų pirštinės buvo priderintos prie batų ir skrybėlaitės. Visur vyko statybos, pastatai buvo apjuosti pastoliais, priešais juos skarmaluoti vyrai ateidavo prašyti darbo. Ana ten šalia dviejų valstiečių su žabų ryšuliais ant nugaros žingsniavo vienuolės. Maža berniukiškai nukirpta mergytė juokėsi iš asilo, kurį tempė juodaodis. Matilda pirmą kartą gyvenime traukė į plaučius sūrų Atlanto vėją. Šviesa priteimo, tapo rausvesnė ir labiau aksominė. Matilda norėjo miego ir jau ketino padėti galvą vyrui ant peties, kai šis pareiškė, kad jie jau atvyko.

Dvi dienas jiedu neišėjo iš kambario. Šiaip jau labai smalsi kitų žmonių ir viso, kas anapus namo sienų, ji atsisakė atverti

langines. Jai visą laiką buvo negana Amino rankų, lūpų, jo odos kvapo, kuris, kaip ji dabar suprato, buvo šitaip susijęs su tos šalies oru. Jis stačiai pakērėjo ją ir ji maldavo, kad jis liktų joje kuo ilgiau, net miegant, net kalbant.

Matildos motina sakydavo, jog kančia ir gėda mums priemeną, kad mūsų dalia gyvuliška. Bet apie šitą malonumą ji niekada jai nekalbėjo. Per karą, sielvartingais ir liūdnamis vakarais, Matilda patenkindavo save pati ledinėje savo kambario lovoje antrame aukšte. Nuskambėjus pavojaus signalui, skelbiančiam apie bombas, pasigirdus lėktuvo ūžimui, Matilda puldavo bėgti ne tam, kad liktų gyva, o kad patenkintų savo geismą. Kiekvienąsyk, kai išsigąsdavo, ji užkopdavo į savo kambarį, kurio durys neužsidarė, bet jai buvo nė motais, kad ją kas nors užklups. Kiti mėgdavo likti drauge požemiuose arba angose, jie norėjo numirti kartu kaip gyvuliai. O ji atsiguldavo ant lovos ir patenkinti save buvo vienintelis būdas numalšinti baimę, ją kontroliuoti, nugalėti karą. Gulėdama ant purvinų paklodžių, ji galvodavo apie vyrus: apsiginklavę šautuvais jie visur kirsdavo lygumas, vyrai, likę be moterų, kaip kad ji liko be vyro. Ir pirštu spausdama savo lytį ji įsivaizduodavo begalybę to nepatenkinto geismo, to visą žemę apėmusio meilės ir užvaldymo alkio. Mintis apie tą begalinį geidulingumą panardindavo ją į ekstazę. Ji atmesdavo galvą, užversdavo akis ir įsivaizduodavo, kad prie jos eina legionai vyrų, ją paima, jai padėkoja. Baimė ir malonumas sumišdavo, ir pirmoji jos mintis pavojaus akimirkomis visada būdavo šita.

Pirmąsias dvi dienas ir naktis Aminą turėjo beveik traukti ją, mirštančią nuo troškulio ir alkio, iš lovos, kad ji sutiktų

atsisėsti prie staliuko viešbučio terasoje. O ir ten, vynu šildant jos širdį, ji galvodavo apie tą vietą tarp šlaunų, kurią Aminas netrukus užpildys. Tačiau jos vyras nusiteikė rimtai. Jis godžiai suvalgė pusę vištos rankomis ir norėjo pasikalbėti apie ateitį. Jis neužkopė su ja į kambarį ir įsižeidė, kai ji pasiūlė jam prigulti pokaičio. Jis išėjo kelis kartus paskambinti telefonu. Kai paliekant Rabatą ir viešbutį ji paklausė, su kuo kalbėjo, jis atsakė labai neaiškiai.

– Viskas bus labai gerai, – pasakė. – Aš viską sutvarkysiu.

Po savaitės, kai Matilda praleido popietę viena, jis grįžo į kambarį susinervinęs, nepatenkintas. Matilda apibėrė jį glamonėmis, atsisėdo jam ant kelių. Jis panardino lūpas į jos paduotą alaus bokalą ir pasakė:

– Turiu blogą naujieną. Gausime palaukti kelis mėnesius prieš įsikurdami savo valdose. Kalbėjau su nuomininku, jis nesutinka palikti sodybos, kol nepasibaigs nuomos sutartis. Mėginau surasti butą Meknese, bet ten vis dar gausu pabėgėlių ir nieko negali išsinuomoti už padorią kainą.

Matilda sutriko.

– Tai ką mes darysim?

– Kol kas pagyvensim pas mano mamą.

Matilda pašoko ir ėmė juoktis.

– Tu rimtai? – Jai tai pasirodė keista ir juokinga. Kaipgi toks vyras kaip Aminas, gebantis paimti ją taip, kaip paėmė šįnakt, galėjo ją įtikinti, kad jiedu vyks gyventi pas jo motiną?

Tačiau Aminui tas juokas nepatiko. Kad nejustų ūgio skirtumo tarp savęs ir žmonos, jis liko sėdėti. Įdūręs akis į spalvoto betono grindis lediniu balsu pareiškė:

– Čia yra taip.

Tą frazę ji girdės dažnai. Kaip tik tą akimirką Matilda su-
prato, kad yra svetima, moteris, žmona, būtybė, priklausan-
ti nuo kitų malonės. Dabar Aminos buvo savo teritorijoje,
taisykles aiškino jis, jis dėstė, ką ir kaip reikia daryti, brėžė
drovumo, gėdos ir padorumo ribas. Elzase per karą jis buvo
svetimšalis, prašalaitis, turėjęs stengtis nekristi į akis. Suti-
kusi jį 1944 metų rudenį ji tapo jam gide ir globėja. Amino
pulkas stovėjo jos kaime, už kelių kilometrų nuo Miulūzo,
ir jie kiauras dienas turėjo laukti įsakymų žengti į rytus. Iš
visų merginų, tądien, kai jie atvyko, apsupusių džipą, Matil-
da buvo aukščiausia. Ji buvo plačių pečių ir turėjo jaunuolio
blauzdas. Jos akys buvo žalios kaip Mekneso fontanai ir ji ne-
nuleido jų nuo Amino. Per tą ilgą savaitę, kurią jis praleido jų
kaime, ji eidavo su juo pasivaikščioti, supažindino jį su savo
draugais, išmokė lošti kortomis. Jis buvo žemesnis už ją visa
galva, o jo oda – tamsiausia, kokią tik galima įsivaizduoti.
Aminas buvo toks gražus, jog ji bijojo, kad jį iš jos atims. Bi-
jojo, kad jis yra tik iliuzija. Ji niekada nebuvo patyrusi tokio
jausmo. Nei su pianino mokytoju, kai jai buvo keturiolika.
Nei su pusbroliu Alenu, kaišiojusi ranką jai po suknele ir
vogdavusi vyšnias Reino pakrantėje. Tačiau atvykusi čio-
nai, į jo žemę, ji pajuto, kad jai daug ko stinga.

*

Po trijų dienų jiedu įlipo į sunkvežimį ir jo vairuotojas su-
tiko nuvežti juos iki Mekneso. Matildą vargino vairuotojo
kvapas ir prastas kelias. Jie dukart sustojo šalikelėje, kad ji
išsivemtų. Išblyškusi, išsekusi, įbedusi akis į kraštovaizdį,

kuriame nematė nei prasmės, nei grožio, Matilda nugrimzdo į melancholiją. „Padarykite taip, kad šita šalis nebūtų man priešiška, – tarė sau. – Ar šis pasaulis taps kada nors man savas?“ Jiems atvažiavus į Meknesą, nusileido naktis ir smarklus ledinis lietus prapliupo daužytis į priekinį sunkvežimio stiklą. „Jau per vėlu pristatyti tave mano motinai, – paaiškino Aminas. – Miegosime viešbutyje.“

Miestas jai pasirodė niūrus ir priešiškas. Aminas jai paaiškino topografiją, atliepusią maršalo Lijotė protektorato pradžioje nustatytus principus. Medina, kurioje sentėvių papročiai turėjo būti išsaugoti, turi būti griežtai atskirta nuo europietiškosios miesto dalies, pretenduojančios į moderniškumo laboratoriją, kur gatvės pavadintos Prancūzijos miestų vardais. Sunkvežimis išlaipino juos kiek žemėliau, kairiajame Bufakrano vadės krante, prieigose į čiabuvių miestą. Amino šeima gyveno Berima kvartale tiesiai priešais žydų kvartalą. Jie išsikvietė taksi persikelti į kitą upės pusę. Ilgai važiavo įkalne, pravažiavo sporto aikštynus, kirto savotišką apsaugos zoną, skiriančią miestą į dvi dalis – niekieno žemę, kur statybos buvo draudžiamos. Aminas parodė jai Publano stovyklą, karinę bazę, iškilusią virš arabų miesto ir stebinčią menkiausius jo judesius.

Jie apsistojo padoriame viešbutyje ir administratorius su valdininkišku apdairumu ištyrė jų dokumentus ir santuokos liudijimą. Laiptinėje pakeliui į kambarį vos neišsplieskė ginčas, nes aukšto patarnautojas su Aminu, besikreipiančiu į jį prancūziškai, atkakliai kalbėjo arabiškai. Paauglys dviprasmiškai dirščiojo į Matildą. Turįs pristatyti valdžiai dokumentą, kad įrodytų galintis vaikščioti naktį naujamiestyje, pyko

ant Amino, kad šis miega su priešė ir laisvai juda po miestą. Vos tik jie spėjo pasidėti daiktus savo kambaryje, Aminos vėl apsilvilko pal tą ir užsivožė kepurę. „Eisiu pasisveikinsiu su šeima. Ilgai neužtruksiu.“ Jis nepaliko jai laiko atsakyti, trinktelėjo durimis, ir ji jau išgirdo jį bėgant laiptais.

Matilda atsisėdo ant kėdės, prisitraukė kojas prie lie mens. Ką ji čia veikia? Priekaištauti galėjo tik pati sau ir savo tuštybei. Pati norėjo patirti nuotykį, pati, tokia pagyrūnė, įsivėlė į tą santuoką, kurios egzotiškumo jai pavydėjo vaikystės draugės. O dabar gali tapti bet kokių pašaipų, bet kokios išdavystės objektu. Gal Aminos išėjo susitikti su meiluže? O gal jis netgi buvo vedęs, juk vyrai čia, kaip sakė jos tėvas, nutaisęs nejaukią miną, poligamai? Gal lošė kortomis užkandinėje už kelių žingsnių, girdamasis draugams, kad išėjo neperspėjęs varginančios žmonos. Ji pravirko. Jai buvo gėda, kad pasidavė panikai, bet jau užėjo naktis, o ji nežinojo, kur esanti. Jeigu Aminos negrįš, ji visiškai sutriks, be pinigų, be draugo. Ji nežinojo net gatvės, kurioje apsistojo, pavadinimo.

Kai truputį prieš vidurnaktį Aminos pargrįžo, ji laukė, susivėlus, paraudusiu, iškreiptu veidu. Ilgai truko, kol atidarė duris, drebėjo, ir jis pamanė, kad kas nors nutiko. Ji puolė jam į glėbį ir bandė paaiškinti savo baimę, ilgesį, beprotišką ją apnikusį nerimą. Jis nesuprato jos, o įkibęs į jį žmonos kūnas jam pasirodė siaubingai sunkus. Jis prisitraukė ją prie lovos ir jiedu atsisėdo vienas greta kito. Amino kaklas buvo šlapias nuo ašarų. Matilda nurimo, kvėpavimas sulėtėjo, ji kelis kartus šniurkštelėjo nosimi, ir Aminos padavė jai nosinę, kurią laikė paslėpęs rankovėje. Lėtai glostė jai nugarą ir

kalbėjo: „Nebūk maža mergaitė. Dabar tu jau – mano žmona. Tavo gyvenimas – čia.“

Po dviejų dienų jiedu įsikūrė Berima kvartalo namuose. Siaurose senamiesčio gatvelėse ji įsikibo vyrui į ranką, bijodama pasimesti tame labirinte, kur spietėsi prekijų minia, kur daržovių pardavėjai riaumodami gyrė savo prekes. Už sunkių vinimis apkaltų namų durų jos laukė šeima. Motina, Muilala, buvo vidiniame kiemelyje. Ji vilkėjo elegantišku šilko kaftanu, o plaukus buvo prisidengusi smaragdiškai žalia skepeta. Ta proga iš savo kedro skrynios išsitraukė senus aukso papuošalus: apykojes, raižytą fibulą ir tokį sunkų vėrinį, kad menkas jos kūnas palinko nuo jo į priekį. Jaunavedžiams įėjus, ji puolė prie sūnaus ir jį palaimino. Nusišypsojo Matildai, ši suėmė jos rankas savosiomis ir žvelgė į tą gražų tamsų veidą, į tuos truputį paraudusius skruostus. „Ji sveikina jus atvykus“, – išvertė Selma, mažoji sesutė, ką tik sulaukusi devynerių metų. Ji stovėjo priešais Omarą, liesą, nekalbų paau gli, rankas laikantį už nugaros ir nudelbusį akis žemyn.

Matildai teko priprasti prie to gyvenimo susispietus, lipant vieniems ant kitų, prie tų namų, kur čiužiniai buvo pilni blakių ir parazitų, kur negalėjai apsiginti nuo kūno garsų ir knarkimo. Moša įeidavo į jos kambarį neįspėjusi ir griūdavo ant lovos kartodama tuos kelis mokykloje išmokus prancūziškus žodžius. Naktį Matilda girdėdavo Žalilio, jauniausio brolio, riksmus, jis gyveno uždarytas antrame aukšte, bendraudamas tik su veidrodžiu, kurio niekada neišleisdavo iš akių. Jis nesiliaudamas rūkė sebsį, koridoriuje visada tvyrantis kvaišalų kvapas ją svaigino.

Katinų ordos kiaurą dieną rodė skeletiškus savo profilius vidiniame sodelyje, kur kovėsi dėl išlikimo apdulkėjęs bananmedis.. Vidinio kiemelio gale buvo iškastas šulinys, iš jo tarnaitė, buvusi vergė, semdavo šeimai vandenį. Aminas jai pasakė, kad Jasmina atvyko iš Afrikos, ko gero, iš Ganos, ir kad Kaduras Belhadžas nupirko ją savo žmonai Marakešo turguje.